

ÁLLATVÉDELEM

◦◦◦ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ◦◦◦
◦◦ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ◦◦

Ezen lap közleményeinek utánnnyomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonkint || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM	1905. ÁPRILIS	∴ 4. SZÁM ∴
--------------	---------------	-------------

Hasznos tudnivalók a lovak ápolását illetőleg.

Jó- vagy rossz bánásmód iránti fogékonyság. Mindenki, akinek alkalmá van vagy volt lovakkal bánni, megfigyelhetette, hogy azok rendkívül szeretik a jó-, gyöngéd bánásmódot, viszont azonban rendkívül érzékenyek s a rossz bánásmódot jól megjegyzik maguknak, bántalmazójukat pedig egyhamar el nem felejtik. Sok lónak eredetileg jó, szelid természetét csak a durva bánásmód változtatta meg.

Tisztítás. Régi szokás a lovakat esténként, a munka befejeztével, piszokkal, porral borítva az istállóba vezetni. Csak másnap reggel, munkába fogás előtt, kezdik a lovakat vakarni s az előző nap szennyétől, valamint a lehámló bőr-

részekről megtisztogatni. Pedig a ló egészségének éppen nem válik előnyére, ha az éjjelt porral, piszokkal, beszáradt izzadtsággal borítva kell töltenie. Már csak ezért is minden este, befejezett munka után meg kellene a lovat tisztogatni; emellett a lovak egészsége is jobb karban maradna. A vakarás, kefézés megnyitja a bőr porusait, ha tehát hideg téli napon, rögtön a tisztítás után el kell hagynia a lónak meleg istállóját, természetesen sokkal hamarabb hül meg, mintha bőre este nagyobb nyugalomban volna. Ezért kellene este vakarni, reggel pedig csak könnyű, puha kefével vagy ruhával le-törölni a ló szőrét.

Usztatás. Meleg időben, ha a lovak nem izzadnak, valóságos jótétemény rájuk nézve az usztatás, de a víz hőmérséke ne legyen alacsonyabb, mint 17° R. A fürdés tartama 10—15

perc. Usztatás után lassu mozgást kell végeztetni vagy ruhával szárazra dörzsölni, mielőtt beállítják az istállóba.

Itatás. Sok gazdaságban szokás a lovat a kut vályujához vezetni, hogy ott annyit igyék, amennyi éppen tetszik neki. Azonban ez rossz szokás, mert a friss kut- vagy forrásvíz nagyon hideg, a ló gyomra, belei könnyen áthűlnek tőle. Sokkal jobb a lovat az istállóban itatni s télen — főleg, ha a víz jeges — annyi meleget közéje tenni, hogy körülbelül olyan legyen a hőmérséke, mint az istálló levegőjéé.

Helyenként hideg vizet visznek az istállóba s ott hagyják, míg eléggé felmelegszik; ezt sem ajánlhatjuk.

Védelem a legyek ellen. A „Flensb. Nachr.“ melegen ajánlja, hogy a lovak azon testrészeit, melyeket a legyek a legsűrűbben ellepnek, gyenge karbololdatba mártott szivacsos nedvesítsék be. Ez az eljárás állítólag nagyon jó, mert semmiféle rovar sem türi a karbol szagát.

A fark dörzsölése rossz szokása a lovaknak; idején meg kell akadályozni, nehogy a ló csinosága szenvedjen. Majdnem kivétel nélkül a hiányos tisztításban és ápolásban rejlik a szokás oka; sok loápoló ugyanis a vakaróval lazított bőrfoszványokat, port és piszkot a hátgerinc mentén a fark hosszú szőrei közé keféli s ott hagyja, ahol a felgyülemelő piszkok viszketést okoz, a ló természetesen — ösztönét követve — farkát a falhoz vagy más hozzáférhető tárgyhoz dörzsöli, ezáltal a szőrt lekoptatja s farka idővel vékony és csunya lesz. Ezt elkerülendő, szoktassuk a loápolót arra, hogy a vakarásnál felgyülemelő piszkot a fark tövétől jobbra-balra kefélje le, ne pedig a hátgerinc hosszában egyenesen; ezután tisztítsa ki alaposan a fark tövét és a hosszú szőröket; legjobb erre a célra közönséges mosószappant meleg vízben feloldani s belemártott kemény kefével a farkat alaposan kikefélni. A fark tövét pedig körülbelül 3 ujjnyi széles pamut vagy lencsíkkal vegyük körül, hogy a ledörzsölt rövid szálak simán odalapuljanak a farkhoz. Természetesen le kell venni a bandageot, mihelyt a lovat befogatjuk.

Vedléskor ajánlatos a lovaknak lenpogácsalisztet adni moslék alakjában, hogy uj szőrük szép fényes legyen.

Fehér vagy szürke ló megsárgult lábszárait este az istállóban faszénporral kell jól bedörzsölni s másnap reggel gondosan letisztogatni. Nehány nap múlva a lábvégek ismét szép fehérek lesznek.

A nyirrothadás. A szarunyirnak üszkös megbetegedésénél minden legcsekélyebb elhalt rész eltávolítandó, egészen az ép részig, vagy ha a husos részek is megvannak támadva, azok is kivágandók. Az így szabaddá tett részek fertőtlenítő folyadékkal megtisztítandók és hogy piszkok, szenny hozzá ne érjen, száraz vatta vagy gyapot nyomkötéssel látandók el és az állat mindenkor száraz alomra állítandó.

Patkolás. A lótulajdonosok nagy része előtt még mindig közömbös, hogy a patkó hogyan áll és örül, ha csak áll és a ló képes elvégezni a munkát, mely éppen reá vár. Csak-hogy sok esetben a hibás patkolás a patát, sőt a ló lábát is hosszú időre beteggé teheti; hogy ez be ne következhesse, a „Fuhrhalter“ a következő pontokra figyelmeztet:

1. A kovács patkolás előtt vizsgálja meg a ló állását és járását.

2. A szaru faragása alkalmával a kovács sokszor nagyon kimélyíti a lapos talpat, a nyirt sokszor mélyen kivájja s a pata sarkán levő vörös foltokat kivágja; ez a három dolog ilyen alakban határozottan káros s egyetlen tulajdonosnak sem volna szabad illet követélnie, ha pedig a kovács mégis így akarna operálni, ez ellen egyenesen tiltakozni kell.

3. Ne engedj lovadra gyárilag készült patkót verni, hanem csakis kézileg kovácsoltat.

4. Ügyelj arra, hogy a patkó a felpróbalásnál ne legyen vörösizzó, hanem csak fekete-meleg, mert ellenesetben a pata romlik.

5. A végleg felvert patkónak a pata hordozó szélén nem szabad előállania, sem pedig a szarunak látszania, patának és patkónak teljesen fednie kell egymást. Sokszor látni, hogy a patkó elől vagy oldalt szűk s a szaru kiáll. Ilyen esetben a kovács úgy segít a bajon, hogy a szarut leráspolyozza; ez az eljárás azért veszélyes, mert a lerészelt részek hordozó képessége csökken, a szaru kiszárad és megrepedezik.

6. A sarokfalakon a patkónak, mennél nehezebb a ló, annál szélesebbnek kell lenni.

7. A patkónak, tehervonó lovaknál, hosszabbnak kell lenni, mint a hordozó szélnek, arányban az állat nagyságához.

8. Vasalásnál arra kell törekedni, hogy a patkó állás és járás közben minél több támaszt nyújtson a lábnek, mert csak így tud az állat könnyen dolgozni; csak rendes vasalás mellett marad a láb ép.

9. Vasalás után a lovat lépésben kell megvezettetni s ebben megfigyelni, hogy a ló teljes lábbal fellép-e, vagyis a patkó minden része egy időben érinti-e a földet.

10. Végül üggettetni kell a lovat s megfigyelni, hogy nem jár-e mereven. Ha a ló tulajdonos szigorúan megköveteli a helyes patkolást, ezzel a kovácsot a technikai tökéletesség felé segíti s sokat lendít a jó, szakszerű munkán, ami minden lótulajdonos érdekében áll.

— 3 —

Az állatok érzéstelenítéséről.

Az a törekvés, hogy beteg állatok kezelésénél, továbbá operatív beavatkozásoknál az ezzel járó fájdalmat csökkentsék, korántsem mai keletű. Ilyen irányú kísérletekkel már az ókorban is találkozunk, amennyiben az indiaiak, görögök, rómaiak, assyriaiak és kínaiak is ismerték a narkózist előidéző szerek egy részét és tanulmányozták ezeknek a hatását. De rendszeres alkalmazása a XVIII. századból ered. Ekkor már arra is igyekeztek, hogy egy bizonyos helyet, azt t. i., amelyen a fájdalmas művelet végrehajthatik, érzéstelenítsék.

A helybeli érzéstelenítés első módját Moore az érző idegek összenyomása által alkalmazta. Ugyanis tapasztalati tény az, hogyha valamely érző ideg erősebb nyomást szenved, akkor ennek érzést vezető képessége megszűnik. Azonban ennek az eljárásnak az a hátránya, hogy maga az erős összenyomtatás nagy fájdalommal jár, másrésztől több esetben az ideg roncsolása súlyosabb következményekkel (teljes bénulás kifejlődésével) járt, úgy hogy a helybeli érzéstelenítésnek ez a módja állandóbban tért nem hódított.

Az opium-készítmények alkalmazásával a narkózis új korszaka vette kezdetét; ebben ismét mellőzték a helybeli érzéstelenítést és altatás, általános narkózis útján iparkodtak a fájdalmasság elfojtására.

Ujabb haladást jelent az aether bevezetése az érzéstelenítő szerek közzé, míg végre a chloroform felfedezése (1849. évben) a narkótizálást úgy az ember-, mint az állatgyógyászatban még inkább általáno-

sitotta. Szélesebb körű alkalmazása azonban csakhamar több hátrányára vonta fel a figyelmet és ezért ujabban a törekvés oda irányul, hogy lehetőleg minden adott esetben, az általános narkózis mellőzésével, csupán helybeli érzéstelenítést létesítsünk.

Helybeli érzéstelenítésre használt szerek közül említést érdemel az aether, az aethylchlorid, amelyek gyors párolgásuk következtében annyira lehűtik a velők érintkező testrészt, hogy az fájdalmat nem érez, akár operáció közben sem. Gyuladós helyen azonban ez a refrigeratiós (fagyasztó) eljárás nem alkalmazható, mivel ilyen helyen kezdetben még fokozza az érzékenységet.

A cocain-nak a szemészetben való alkalmazása után csakhamar más szerek, testrészek érzéstelenítésére is kezdték használni ezt a kitűnően érzéstelenítő szert. Schleiché az érdem, hogy ezen a téren az ő eljárásával nagyban megkönnyítette az orvosok és állatorvosok működését.

A narkózis előnyeit talán felesleges volna bővebben fejtegetni, részletezni, annyira kézen fekvők azok. Vannak ugyan — és nem kevesen vannak, — akik azt tartják, hogy az állatok kevésbé érzékenyek külső fájdalmas behatások, általában kellemetlen, fájdalmas érzések iránt; ez azonban nem szolgáltathat okot arra, hogy minden esetben lehetőleg ne csökkentsük, vagy ne szüntessük meg a felesleges és az érzéstelenítés útján elkerülhető fájdalmat. A legügyesebb operateur sem képes narkózis nélkül fájdalomtalanul operálni; aki pedig csak egyszer is látta a különbséget, mely a narkózissal való és az érzéstelenítés nélkül végzett operációk kivitele, lefolyása között van, az mindig az érzéstelenítés mellett fog nyilatkozni.

De még abban az esetben is, ha ettől a szintén figyelmet érdemlő körülménytől, az állat által érzett fájdalomtól eltekintünk, még akkor is igen nagy előnyöket biztosít a narkózis az operáció javára. Minden kezelés alkalmával az állatok több kevesebb nyugtalanságot árulnak el, ellenkeznek, szabadulni igyekeznek. Elképzelhető, hogy ilyenkor mily könnyen sérthető meg, mily könnyen metszhető el oly rész is, melynek sérülése komolyabb következményekkel járhat. Az állatok nyugtalansága miatt az állatorvosnak mindig gyorsabban kell végeznie, ami természetesen nagyobb ügyességet, gyakorlatot igényel. Mennyivel megkönnyítheti tehát helyzetét az érzéstelenítés, amely lassabb és ezáltal gyakran alaposabb beavatkozást tesz lehetővé. Sok oly operáció, melyet eddig csak klinikákon végeztek, narkózis segítségével künn a gyakorlatban is végezhetővé vált.

Az állatok nyugtalansága azonban nemcsak az ő épségüket veszélyezteti (lovaknál csonttörések is létrejöhetnek vergődésük közben), hanem az állatorvosra és az operáció körül segédkezőkre nézve is veszélylyel jár, könnyen megrughat, megdöfhet, megharaphat valakit az illető állat. Szóval nemcsak állatvédelmi, de humanitarius szempontból is az állatok érzéstelenítése indokolt és ajánlatos.

Az az ellenvetés, hogy az állatok érzéstelenítése nagyobb apparatust, asszisztentiát igényel, nem állja helyét, mert a helybeli érzéstelenítést az állatorvos maga végzi, nem szükséges hozzá más eszköz, mint egy Pravatz-féle fecskendő, amilyennel minden állatorvos rendelkezik, az általános narkózisnál pedig, amelyet csak nagyobb operációknál alkalmaznak, ugy is ajánlatos megfelelő asszisztencia igénybevétele.

Egyesek azt is hangoztatták, hogy az érzéstelenítés veszedelmes volna az állatokra nézve; ezzel szemben viszont az állítható, hogy veszedelmessé csak akkor válhat, ha nem kellő szakértelemmel eszközlik.

Az egyes állatfajoknál különböző érzéstelenítő szerek alkalmazandók: lovaknál legajánlatosabb a chloroform és a chloralhydrat, szarvasmarhánál a chloralhydrat, sertésnél a chloroform, kutyáknál a morfium és a chloroform, míg a macskák utóbbi iránt igen érzékenyek. Helybeli érzéstelenítésre jelenleg leginkább a *Schleich-féle oldat* és az *adrenalin* használatos, mindkettőt a bőrbe, illetve bőr alá fecskendezik be; az ez által elért érzéstelenítés, a befecskendés helye körül, 5—15 percen át tart.

Dr. Zimmermann Ágoston,
állatorvosi főiskolai m.-tanár.

Milyen legyen a jó kocsis?

Collet S. a „*Journal d'agriculture suisse*“-ben írja, hogy annyi rosszul felszerszámozott és rosszul ápolt, vezetett lovat lát, hogy nem mulaszthatja el erre vonatkozólag néhány megjegyzést tenni.

Ha valaki nagyképszerűségi, kalapját félrekapja s az ostorral pattog, még nem jó kocsis. Az igazán jó kocsis ritka; nagyon kevés találkozik, aki a megkívánt jó tulajdonságokkal rendelkezik, pedig tőle függ az igavonó állat jóléte, mivel ő gondoskodik a rendszeres, pontos etetésről s a kocsi jókarban tartásáról is. A derék, jó kocsis legyen nyugodt, csendes, szorgalmas, ügyes, türelmes és főleg józan. Az állatnak már a kocsis első szavára is engedelmessé kell és nem szabad, hogy bevárja, míg ostorral is biztatják. De ha a kocsis durva és sokat veri őket, csökönyösekké és rosszindu-

latuakká válnak; egyébként a durva kocsis rendszerint a legkevésbé érti mesterségét, hiszen különben tudná, hogy lovai engedelmesebbek jó bánásmód mellett, mint folytonos verés mellett. A jó kocsis vigyáz lovára, tudja hajtani a különböző munkáknál, célszerűen terheli meg a kocsit, vagy szekeret, ismeri lova életkorát, jó és rossz szokásait, tudja ápolni, ha a szerszám feltöri hátát, ha szegbe vagy más tárgyba lép az utcán. Első feltevés, hogy tudja a lovat etetni, a takarmányt kimérni, esetleg nehéz munka után mennyiségét emelni, vagy több zabot adni; a szénát, mielőtt eléje adja, kirázní, hogy por, piszok stb. kihulljon belőle, az almot kihordani, istállót szellőztetni. Amennyire meg kell a jó kocsist becsülni, annyira kerülni kell a figyelmetlen, tudatlan, lusta embert. Az igazi kocsis ostorát csak ritkán használja; ha tulsokat veszi igénybe, alaposan elrontja a fiatal lovat; nem ráncigálja a gyeplőt, mert ezzel a lónak fájdalmat okoz s keményszájává neveli; a hajtáshoz biztos, könnyű kéz kell; emellett, amennyire lehet, megkönnyíti nekik a munkát, meredek uton megállítja a lovát pihentetni, a kocsi kereke alá követ tesz, nehogy a lónak, — ha passzív erőfeszítéssel is, — de tartania kellessen a kocsit. Hegyről lefelé jövet annyira fékez, hogy a lovak könnyen járjanak. Tél beköszöntével idején gondoskodik róla, hogy a téli patkót felferjék, a lovak nehéz esése így elkerülhető. A lovakat összefogni, ügyelni arra, hogy egyszerre és egyenletesen indítsanak; a fogatot kormányozni olyan dolgok, melyeket a kocsis gyakorlat, helyes ítélőtehetség, jó tanítás, de főleg erős akarat mellett elsajátíthat, akinek ehhez nincsen hajlama, a lovakat nem szereti s nem iparkodik azoknak az amugy is nehéz munkáját megkönnyíteni, az nemcsak, hogy meg nem érdemli, hogy kocsisnak nevezzék, de az ilyet szolgálatba fogadni egyáltalán nem is kellene.

Állatvédelem a nevelés szolgálatában.

Irta és az Országos Állatvédő-Egyesület 1905. évi márczius hó 25-én megtartott közgyűlésén felolvasta:

Fülei Sz. Lajos.

Állatvédő-egyesület ma már minden művelt államban van. Ezeknek az egyesületeknek létjogát a közszükség adja meg. Szükséges ugyanis egyfelől, hogy a magán és állami érdekek szolgálatában álló, milliókat érő állatállomány kellő gondozását, védelmét biztosítsuk; másfelől maga a humanizmus követeli, hogy a nagytermészetnek, fizikailag is hozzánk legközelebb álló, érző, javunkra közremunkáló lényeit, megbecsüljük. Az ember a föld királya. A teremtés összessége alája van rendelve. Az észszel és lélekkel bíró embert ez a fontos helyzete is kötelezi, hogy még az anyagi érdek-

től eltekintve is, védelmet, igazságot, jólétet nyujtson alattvalóinak.

Az állatvédelem tehát fontos tényezője közéletünknek. Bőséges anyagot nyujt különböző kérdések megvitatásához. Pár alkalommal szerencsés voltam, éppen erről a helyről, egy-egy állatvédelmi kérdést fejtegetni. Jelenleg egy téma ragadja meg figyelmemet: az *állatvédelem a nevelés szolgálatában*. Erről fogok beszélni. Nagyrabecsült figyelmüket szeretettel kérem.

*

Az ember testből és lélekből áll. Ennélfogva fizikai és szellemi életműködés nyilvánul meg benne. Az állatvédelem főképp szellemi életünkre gyakorol befolyást. Így tehát az *értelemre*, mely ismerni óhajt, és a *szívre*, mely érezni van hivatva, kell figyelmünket irányítani.

Ami bennünk jó vagy rossz lehet, az mind érzelmeinkkel van kapcsolatban. Ezért oly fontos dolog a szív képzése. Értelmi működésünknek ugyszólva a szív adja meg a szint, az életet. Mit ér a világ minden ismerete, ha rossz szíve van az embernek? A tudás, az ismeret — jó és nemes szív nélkül — csak eszközt nyujt gonosz szándékaink raffináltabb kivitelére. Nagy tudású és kiválóbb társadalmi állású emberek szörnyű bukása rágó azokra, kik az ész folytonos művelése mellett, a szív képzéséről semmit vagy keveset akarnak hallani. Nem csodálom, hogy egy író erre a szokatlan kifakadásra jut: „Az írás és olvasás semmit sem jelent a morál szempontjából, mert voltaképpen pusztá fegyverek. Önmagukban épp úgy nem teszik jobba az embert, mint ahogy a kés és villa nem teszi a jó ebédet. Az oktatás maga csak eszköz, a nevelés a cél.”

Mi tehát nemcsak oktatni, de nevelni is akarunk és pedig a család, az iskola és az élet viszonyai között. Lássuk rendre.

I. A család.

Nem rossz pedagógus volt, ki a gyermekek számára először megfaragta a lovacskát, báránycsókát, a kis kutyát, cicát s általában a háziállatokat. Jól tudta az az ember, hogy ezek a kedves háziállatok ott járnak elnek otthonunk körül s mint fogalmak, korán bejutnak a gyermek eszmekörébe. Kis lelke betelik azokkal s rajongó szeretettel csüngnek az állatokon. Még hangjukat is utánozni kezdik. Laczi ficánkodva nyihákol, mint a csikó; Ferkó bégetni kezd, mint a bárány; Bandi nyif-nyafol, mint a cicca; Margit csipp-csippeget, mint a kis csibe s ha még tovább folytatnám, egy szép kis koncert fejlődne ki...

Amde ez a kedves kis idill nemsokáig tart. A kis Laczi ugyanis fejlődik: a dajka kanalát félrelöki, most ő kezeli a kanalat; majd lábán kezd járni; később erőpróbákat csinál a számolylal és ha oda kerül a cica, a maga módja szerint jól megtépázza. Ily módon jelentkezik benne az önzés emótiója, az erő tudata, a szilajság és képzelt vitézség. S mert testvérein nem tud erőszakoskodni — mivel tapasztalata szerint körmére koppintanak — a szelid háziállatokra pályázik. Kegyetlenkedik azokkal.

Laci érzelme most még fejletlen, tehát nem erkölcsi természetű. Ítélete pedig annyira hiányzik, hogy a kis madarat csupa szeretetből megfojtja. Az önzés emótiójával szemben tehát a rokonszenv emótióját keltjük fel a gyermekben, mert ez kell, hogy irányít adjon jövő társadalmi életének. A kegyetlenkedésre hajló gyermektől egyszersmind tartsuk távol az állatokat. Később, ha ítélete annyira fejlett, adjunk alkalmat rá, hogy neki is fájjon az a bánat, amit a szegény állatnak okoz. Természetesen egy kis oktató lecke kíséretében tegyük ezt:

Vigyázz Laczi! addig viszed,

Mig a cica jól megfizet.

Ugy-e fáj, ha füled rántják?

Cicának is fáj, ha bántják!

S minthogy ebben a korban a gyermek a felnőtteket mindenben majmolja, az állatokkal való gyöngéd bánásunkkal *adjunk jó példát* neki, hogy ő is hasonlóan cselekedjék.

A jó példa adáshoz tartozik az is, hogy ha bizonyos állatfajokat, például patkányt, legyet stb. *irtanunk kell, sohase bizzuk* a gyermekre. Tapasztalat szerint a gyermeket gyöngédségre szoktatjuk az által is, hogy némely állatot *gondjaira bizzunk*. Például a madarat Margitkára, a kutyust Lacikára. Ez a gyermeket ambicionálja s egyszersmind gazdálkodásra, jóindulatra szoktatja. Olyan két erény ez, ami az életben gazdag gyümölcsöt szokott teremni.

Említettem, hogy a gyermek első világa a háztáj, hol a szülők, testvérek, cselédek, állatok élnek körülte. Sok szép alkalom nyílik itt arra, hogy az állatvédelem nevelőhatását érvényesítsük s főképpen a gyöngédség, a jóindulat érzését keltsük fel a gyermekben, mely őt az iskolai, tehát a társas nevelésre is alkalmas módon előkészíti. És most lássuk az iskolát.

II. Az iskola.

Az iskola egyik legfőbb feladata, hogy a családi nevelésnek segítségére legyen és benne a gyermek megtalálja mindazt a jót és szépet, amit a gyermek szülőinek körében látott. Ez áll az állatvédelemre is. *Sőt a tanítónak meg kell ragadni az állatvédelmet, mint egyik alkalmas nevelési eszközt*. Mert a tanító egyszersmind nevelő is, ki a gyermek szívét művelni van hivatva. Azért az iskolai olvasókönyvekben igen helyesen vannak felvéve az állatvilág hasznát feltüntető olvasmányok, melyekkel az állatokról nemcsak ismertetést nyujtunk, hanem azoknak becsülését, gondozását is a gyermekek szívébe oltjuk. Ezeket a szempontokat kell szem előtt tartanunk a fali táblákon feltüntetett állatok szemléltetésnél is. Gyönyörű és hálás tér nyílik itt a gyermek szívéhez beszélni. Mikor a tanító például a fecsképar szorgalmas házépítéséről, kicsinyeinek gondos ápolásáról; a méhek munkásságáról, a hangyák szorgalmáról beszél s a gyermek figyelmét az állatok kedves családi életére irányozza, melynek öröme, fájdalma, gondja velünk közös: az állatvédelmi eszmével oly erkölcsi és esztetikai érzésnek veti meg alapját, mely a gyermekek kiszámíthatlan áldást nyujt egész életére nézve.

Ezért Aesopus a gyermekvilág legrégebbi klasszikusa. Hatásának egyik titka — mint Felméri Lajos mondja — az, hogy az állatországot szerepelteti. Valóban „*az állatország a maga keresetlen, egyszerű mivoltában, társas életük egyszerűsége, háztartásuk (méhek, hangyák) meglepő volta, műösztoniük bámulatos nyilvánulatai: mind igen alkalmasak arra, hogy az állatokat mesékben az emberek jó és rossz vonásaival felruházzuk s velük a gyermek képzeletét itéletét, okoskodását, szellemi és erkölcsi érzületét gyakoroljuk. A tanúság husává és vérévé válik.*“

Ezért tartom én nagyfontosságú tényezőnek a nevelésben azt, mikor a költők állatvédelmi kis versekkel, az írók tanulságos mesékkel, a festők bájos zsánerekkel nemcsak gyönyörködtetni, de nevelni is sietnek az apróságokat. Az efféle olvasmányok, képek idomítják a gyermekek észjárását, javítják, finomítják izlését.

Tisztelettel és hálával emlékezem meg itt a közoktatóügyi és földmívelési magas kormányról, valamint a székes főváros nemes tanácsáról, hogy az állatvédelem nevelői hatását s az életre kiható fontosságát elismerve, annak az adott viszonyok szerinti kultiválását iskoláikban elrendelték s ezáltal nemcsak erkölcsi, de nagy közgazdasági érdekeknek is tiszteletreméltó szolgálatot tesznek.

III. Az élet.

A családi és iskolai nevelés után megnyílik az élet iskolája.

Valamikor régen Lacikának egy szép kis báránycája volt.

Lacikának volt öröme
Együtt jártak a mezőre.
Eljátszta, mint jó barátok,
Mosolyogták a virágok.

.....
Már csak hír szól a bárányról,
Nagy ember lett Lacikából.
Szeretete most sem késő:
Ő a legjobb állatvédő.

Az ilyen jó állatvédőket keressük mi az újabb generációban, mert fájdalmasan tapasztaljuk, hogy igen sok embernek nem jutott ki a nevelésből sem a családban, sem pedig az iskolában. Ezeket akarjuk kinn a világban nemesebb érzésre nevelni az állatvédelem által.

A budapesti Országos Állatvédőegyesület, hivatásához hiven, országszerte teljesíti ezt a feladatát. Fiókegyesületek alapítását nemcsak jó szóval, hanem anyagi támogatással, adományozásokkal elősegíti. Hála Istennek, nem eredménytelenül, mert az állatvédelem eszméje mindinkább tért kezd foglalni s a diplomácia útján is többször felpanaszolt madárpusztítás, mely megmérhetlen gazdasági károk okozója, szűnőfélben van.

Az egyesület működésének legfőbb színtere azonban a főváros és környéke. Véláztató eseteket kellene elmondanom, hogy igazoljam az állatvédelem itteni nagy szükségét, ahol már 12—16 éves suhancok kerülnek a fenyítő törvényszék elé oly bűnökért, melyek megdöbbennek az embert. A büntügyi statisztika szerint az

összes elítéltek 20 százaléka kiskorú, akik bizonyára családi és iskolai nevelést nem nyerve, csavarogták el a napokat.

Legtöbbször az ilyen generációból kikertülő cselédek gondjaira van bízva a szegény állat s a kegyetlen bánásmódot tőlük eltanulja az idegenből idekerült jobbérzésű cselédség is. Hát, itt az életben első sorban ezeket oktatjuk, neveljük emberesebb érzésre az állatvédelem által. A fővárosi államrendőrség, a kerületi előjáróságok szives jóakarattal, elismerésre méltó igyekezettel támogatják törekvéseinket. Ezt itt hálásan említem fel.

Miután pedig tudjuk, hogy nem lehet életerőssé nevelni azt a fát, melynek gyökerén féreg rág: gondoskodásunkat kiterjesztjük főleg a nép csemetéire mindenütt, a hol tehetjük. Kezükbe hasznos állatvédelmi könyveket adunk, melyek a szív nemesítésére s ez által az anyagilag, erkölcsileg pusztulásnak indult nép megjavulására nagy befolyással vannak.

A hitelszövetkezetek, takarékpénztárak, gazdasági egyesületek, stb. mind hasznos dolgok, de magukban még sem elégségesek a boldogságra. Ennek a boldogságnak legfőbb kuforrása: *az erkölcsi javulás*, melynek nyomán önként fakadnak az anyagi jólét virágai. A költő is azt mondja:

„Ha az ember ember tudna lenni,
Állatvöltőt el tudná feledni:
Kivirulna még a pusztá róna,
A verőfény mosolyogna róla,
Paradicsom lenne a föld s benne
Boldogság teremne.“

Mi állatvédők, nevezetesen a budapesti Orsz. Állatvédő Egyesület élénk tudatával birunk nemes hivatásunknak, melylyel a társadalom javára közreműködünk. Emellett országhírű emberek dicső példáiból is meritjük lelkesedésünket, a kikre még haló poraikban is szeretettel gondolunk, mert jók, igazak és a jótékonyág terén szentek voltak...

Ezek a nagy lelkek az állatvédők soraiból kerültek ki. Bizonyáságom amellelt, hogy az állatvédő csak jó ember lehet, ki szenvedő embertársainak könyeit is hamarabb meglátja, mint azok, akik azzal az elkoptatott frázissal állanak elő: Mire való az állatvédelem, mikor annyi az emberi nyomor? Erre a felelet egyszerű: Emberi nyomor mindig volt és lesz. Ezt enyhíteni igen, de végképpen megszüntetni sohasem lehet. Ezen czímen tehát az állatvédelmet a világ végéig kellene elnapolni.

Mi tehát felkaroljuk az állatvédelmet is, amit mások figyelmen kívül hagynak. A mi hivatásunk a közjótékonyosság s ebből nem zárhatjuk ki azokat a boldogtalan lényeket sem, melyeket, a közérdek szörnyű kárára elhanyagolnak, kegyetlenül ütnek, vernek... Oh, ha ezek panaszkodni tudnának, mennyi méltó vád sujtaná az emberek szívtelességét!...

Mi állatvédők, nemes öntudattal lobogtatjuk zászlónkat. Jelszavunk: a közjótékonyosság: Boldogunk leszünk, ha minél többen sorakoznak e zászló körül és ha az együttes humánus munka becsületes törekvésünket áldassóssá teszi e hazában... Adja Isten!

Egyesületi hírek.

Országos Állatvédő Egyesület

(VII., Nefelejts-utca 14. sz.)

Az „Országos Állatvédő-Egyesület“ márczius hó 25-én tartotta rendes évi közgyűlését Máday Izodor ny. miniszteri tanácsos elnökle alatt. Az elnöki megnyitó után a titkár bemutatta a soproni állatvédő-egyesület üdvözlő táviratát és olvasta fel évi jelentését, melyben első sorban köszönet mondatott a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek, ki a gyermeknaptárt körrendeletben ajánlotta a tanfelügyelőségek figyelmébe és a földmivelésügyi m. kir. miniszternek, ki 1000 példány gyermeknaptárt vett a telepese községek iskolái számára. Köszönet mondatott még Budapest fő- és székváros tanácsának, a rendőrségnek s itt különösen Bornemisza Boldizsár rendőrfőparancsnoknak és helyettesének, Lickl Géza főfelügyelőnek, továbbá Guckler Károly fő- és székvárosi erdőmesternek, kik az állatvédelmi eszméket az elmúlt évben hathatósan támogatták és terjesztették.

A jelentés kegyelettel emlékezik meg elhalt jóttevőiről: Andrassy Dénesné grófnéről, Röck Szilárdról és Etlényi Lajosról.

Az egyesületnek az elmúlt év végén 1638 rendes tagja és 112 alapító tagja volt. Az egyesületi vagyon készpénzben 28,164 korona 38 fillér.

Az állatvédő-ház elkészülvén, májusban lesz használatba vehető. A ház céljára 44.787 korona 42 fillér állt az egyesület rendelkezésére, mely összegből vételárra 28.500 koronát, egyéb vételi költségekre és a szükséges hozzáépítésekre 9783 kor. 71 fillért fordított s a megmaradt 6503 korona 71 fillért a közgyűlés jóváhagyásával esetleg még mutatkozó hiányok pótlására és fentartási költségekre fogja fordítani.

A jelentés beszámol az ügyvezetőség tevékenységéről, számos állatvédelmi nyomtatvány kiadásáról és terjesztéséről, az újra megindított szaklapról, vidéken alakult új állatvédő-egyesületekről és végül két eseményről, mely kettő a közvéleményt és különösen az egyesület tagjait nagyban felhábortotta, ezek: a bikaviadalok és galamblovészettek. Az előbbire nézve azt mondja a jelentés, hogy az egyesület közbelépésének sikerült elérnie, hogy az előadások vérengzésekké ne fajuljanak; a galamblovészettek nézve pedig az egyesület álláspontja az, hogy azok, ha már ezen sportkinövés beszüntethető nem volna, ne tartassanak nyilvánosan, plakátokon hirdetve, beléptidij mellett s hogy ezt elérendő az egyesület a küzdelmet folytatni fogja.

Az évi jelentés elhangzása után a jelenvolt 20 mező-erdőőr jutalmazása következett (60 rendőr pedig szolgálati uton, a rendőrfőparancsnokságnál kapta jutalomdíját).

Ezután Fülel Szántó Lajos tartotta nagy tetszéssel fogadott felolvasását, az „Állatvédelem a nevelés szolgálatában“ címmel, melyben utmutatást ad, hogyan neveljük gyermekeinket a családban, az iskolában és az életben.

A pénztári és számvizsgálati jelentés megtétele után pénztáros a költségeloirányzatot terjeszti a közgyűlés elé, melynek végösszege 11.274 korona 48 fillért mutat, mit a közgyűlés elfogadván, következtek a választások.

A közgyűlés Bornemisza Boldizsár rendőrfőparancsnokot, ez érdemekben gazdag férfit, ki számos, az állatvédelemre hasznos napiparancsot adott ki a legénységnek, egyhangulag tiszte-

letbeli elnökké választotta. Ugyancsak egyhangulag tiszteletbeli taggá választotta Dünckel Konrádot, a Leipziger Tierschutzverein elnökét, ki 25 év óta bajnoka az eszmének. Ezután megválasztottak 20 választmányi tagot, ezek:

Özv. Etlényi Lajosné, Gerlay Vilmosné, Grimm Gusztávné, özv. Hangl Józsefné, dr. König Henrikné, dr. Lendl Adolfné, dr. Liebermann Manóné, Mihaletz Józsefné, K. Nagy Sándorné, dr. Ötvös Józsefné, Borbély Vidor, Borosnyai Oszkár, dr. Csillag Gyula, Fülel Sz. Lajos, Jaulusz Bernát, dr. König Henrik, dr. Mariska István, Sajó Károly, dr. Samassa János, Schön Ignác.

A számvizsgáló bizottságba megválasztottak:

Andreánszky Antal min. osztálytanácsos, Dövényi Károly, Heydück Gyula.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárta.

Márczius havában belépett tagok:

Singer Antalné,
Holzer Sándor,
Ledermann Mór,
Kohn Imre,
Poleschevszky Gyula igazg.
Szitár Frigyes ellenőr,
Haraszkievicz K. realista,
Szabó Olga,
Uhlmann Gizella hivataln.,
Uhlmann Alberta, hivataln.,
dr. Gulden Ferencné,
Gulden Lia,
Kreis Ede, főraktárnok,
Pirchala Károly cégvezető,
Csáki Adolf bankhivataln.
Hirschfeld Jakab, bankhiv.
Lencz Lajos,
Csefalvay Titusz, D. G. T.
főtisztviselő,
Szallopek Alajos, D. G. T.
irodatiszt,
Payer Gábor, D. G. T. irn.
Demkó József, kéménys.,
Papp Illés, kéménys.,

báró Fischer Kálmán,
báró Fischer Kálmánné,
Székács Vilma,
Kovács Adolf, főmérnök,
Kovács A.-né, főmérn. neje,
Baierdorf Rich. faiparos,
Gerlay Vilmos,
Öhler Benő állatorvos,
Öhler Benőné állatorv. neje,
Dely Gábor kir. állatorvos,
Erkel Ferenc kir. állatorvos,
Horváth Lipót kir. állatorv.,
Márk Dezső kir. állatorvos,
Hollefreund Tincsike,
Ruh Géza D. G. T. tisztv.,
Fridl Frigyes D. G. T.
felügyelő,
Gruber Károly D. G. T.
felügyelő,
Killer Károly D. G. T.
főtisztviselő,
Halmos Béla r. s.
fogalmazó.

Adakoztak:

	Kor.		Kor.
Özv. Treszler Károlyné	1	Vángyel Pálné	10
Dávid Jenő	12	Tálassy Irma	2
Petrányi Vilma	8	Özv. Párducz Sándorné	5
Özv. Miletz Jánosné	5	Párducz Erzsébet	5

Szerkesztői üzenetek.

Kr. M. Sopron, F. Á. Szt.-Gothárd. Egyesületi közgyűléseikről szóló jelentése, sajnos, máig sem kaptam meg és így azokat lapunkban most is nélkülözzük. Kérném a jövő szám számára beküldeni.

A KAVICSGÖDÖR.

IRTA: SCHOENAICH-CAROLATH EMIL herceg.

Fordította: Ferke Ágost. 4

Tisztelegve fegyverével, de remegve szívében, megáll a parancsnok előtt, ki rövid ideig barátságosan szemlélte.

— Vannak szüleid?

— Igen.

— Jelentkezzél a vonat-osztályparancsnoknál: Lyonba mégy a hadosztály irományokkal. Ha aztán később, talán nemsokára, hazakerülsz, maradj meg jóra való embernek és mondd meg az öregeidnek, hogy tábornokod üdvözlöttei őket.

Ezután ellovagolt a zászlóalj előtt. Ezt szónéklül tette, de a tegnapi társaság megismerte s nem egynek megintgott a térde, és keze mereven lecsuszott a puska tusáról.

Mikor tovább haladt, a sorokban suttogás hallatszott. Néhányan holtfehér arccal fordultak szomszédjuk felé.

A vezérkar fellovagolt egy közeli dombra s a tábornoknak elő se kellett vennie távcövét, mert látta anélkül is a fenyegető veszély nagyságát.

A németek átkaroló támadást kíséreltek meg. Délkeletre, mértföldnyi távolságban, apró felhőcskék látszottak, melyek a tiszta levegőben hamar szétfoszlottak, ezek megkerüléssel fenyegették az egész hadosztályt. Itt cselekedni kellett, minél előbb, minél erélyesebben!

Balra, a terephullámok között, egy második üteg is felvonult, feltűnve, majd eltűnve, mint a kigyó háta. A falu szegélye felől az ellenséges tüzelés folyton erősbödött.

Az előterepen pedig gyalog-rajok közeledtek szökélészterűen, folyton táplálva a tartalékoktól.

— A kavicsgödöröt tartanunk kell, szólt a tábornok.

— A kavicsgödöröt?

— A kavicsgödöröt! Itt kell helytállnunk, vagy elpusztulnunk.

De ekkor fellélekzett. Észrevette a háta megett közeledő segélyhozó tűzértséget. A lovak lihegtek az istrángok között. Lemozdonyoztak. Élénk egyes-tüzet kezdtek az ellenséges támadás visszaverésére, de későn — — talán későn!

Az ellenség első vékony rajai már a gödör széléig nyomultak előre; ziháló mellel lapulnak meg a földön, de azért szemük nyugodtan keresi a céltárgyat. Hátuk megett pedig futólépésben, feltűzött szuronynyal, *rajta* kiáltással közelednek a felosztatott századok.

— A kavicsgödörbe! — kiáltja dörögve, villogó szemekkel a tábornok, látva a végveszélyt.

— Vissza kell foglalni a kavicsgödöröt, vagy elvesztettük az ütközetet!

— Tábornok ur, a kavicsgödöröt? A kavicsgödöröt? — kiáltja a segédtiszt. Ott elvisz valamennyiünket az ördög! Az valamennyiünk sirja lesz.

Valami udvariasnak a segédtiszt sohasem volt mondható, de most udvarias hajlongással bukik le lováról: a fejét furta át egy golyó.

S amikor a tábornok megdőbbenve hátrapillantott, csak üres nyergeket látott és sebzett, szilaj lovakat.

Visszavágtat egymaga, hogy személyesen adja parancsát.

Annyit tud, hogy a helyzet kulcsát a harmadik zászlóalj adta fel; ennek, csakis ennek kell azt visszafoglalnia. Kétségtelen. A siker reménye ugyan már nem nagyon biztatja. Mindegy! Amint az ugaron végiglovagol és hallja hüvelyében csörgő kardját, tetszeleg magának a közeli megtorlás tudatában. Tudja, hogy az a baromi módon agyongyötört ló nem sokáig lesz egyedül; nemsokára be fogják takarni kinzóinak hullái. Ez több mint bizonyos. Külömben, ha már vérnek kell folynia, nagyon természetes, hogy első sorban, az igazság szerint is, a vétkesek kerüljenek sorra, előbb, mint ama sok szegény ördög ott hátul.

Ejha! Embervérrel akarná megboszulni a tábornok a ló halálát?

Alapjában véve nem! Mégis némi meglegedettséggel gondol arra, hogy a véletlen vált ítélőbíróvá. Ama gázság megtorlást kíván, mert az megnyilatkozása volt az aljas, becstelen gondolkozásnak, mely abba a csapatba bevette magát.

Busan, de élesen látó szemekkel veszi észre, ő, a lángoló hazafi, népének ragyogó, bámulatos tulajdonságai mellett annak hibáit: a hirtvágyat, kegyetlenséget, az önmérséklet hiányát és a mindent gunyoló hajlamot. Mindezen hibát megtestesülve látja a tegnapi garázdálkodókban. Ezen fekély kifakasztását, a gázság tovább plántálásának megakadályozását, hasznos, kifogástalan cselekedetnek vélte.

Azelőtt régen a harácsolókat megtizedelték; ennek elintézését most a poroszok fogják elvállalni. Külömben tizedelni! Jó éjszakát! A kavicsgödörből élve nem fog kikerülni egy se. Hogy is mondta az előbb lelőtt tiszt?

— Ott elvisz valamennyiünket az ördög.

A tábornoknak csak kis utat kellett megtennie. S míg lova keresztezi a barázdákat, úgy véli, mintha az égen képződött felhők közül előbukkanna fényben égve a kereszt.

— Egykor, te szent jel, — gondolja magában a tábornok — eljő a te győzelmed napja is!

A nép, mely le fogja dönteni bálványait, a béke után fog kiáltani. Be fogják látni az emberek, hogy csakis a békés küzdelem, a munka és felebaráti szeretet küzdélme méltó hozzájuk s hogy csak egy harc nevezhető szentnek és igaznak: a harc az önzés és bűn ellen.

Via crucis — via lucis!

De még nem látható a békét ígérő szivárvány az égen, hol még hófelhők állnak, melyek közül ki-ki csillan a tüzelő, délfrancia téli nap.

Most odaért a parancsnok a helyszínre. Egy jelentést beadó tisztnek szavába vág és rámutat a harmadik zászlóaljra.

— Támadunk, ezredes ur! Ezrede, mint tartalék, követ. Most ezekkel itt rárontunk az ellenségre! Ha pedig hátrafutnának, akkor tüzeltesen, de elsősorban ne a poroszokra!

Kihuzza kardját és lovát lassu ügetésre nógatja.

— A harmadik zászlóalj, en avant!

— Roham a kavicsgödörre!

(Vége.)

ÁLLATVÉDELEM

◦◦◦ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ◦◦◦
◦◦ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ◦◦

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM	1905. MÁJUS	.: 5. SZÁM .:
--------------	-------------	---------------

A Kolozsvári Állatvédő Egyesület

tisztelettel hozza tudomására tagjainak, hogy folyóiratát beszüntette. Az áldozatkészség s a buzgalom nem hiányzik, de az anyagi eszközök nem állanak rendelkezésünkre. Folyóiratunk ugyanis olyan költséges volt, hogy majdnem az egész jövedelmünket felemésztette. Már pedig az Állatvédő Egyesület első sorban és legfőbbképpen arra van hivatva, hogy minden rendelkezésére álló eszközt felhasználva, a célnak egyenesen szolgáljon és semmi fáradságot nem kimélve, egyszer-egyszer jutalmak kiosztásával is minél láthatóbb eredményt tudjon elérni.

Igy azt határoztuk el, hogy budapesti testvéregyesületünk kitűnően szerkesztett folyóiratát fogjuk, — ha csak lehet, — tagjaink számára megszerezni és az így

megtakarított összeggel, tőlünk telhetőleg még jobban az állatvédelem szolgálatába állunk.

Ez a tervünk, hála az Országos Állatvédő Egyesület szíves készségének, megvalósult. És most, midőn tisztelt tagjainknak az első számot megküldjük, nem mondunk bucsut, mert hiszen egyesületünk továbbra is fennáll, csak abbeli óhajtásunknak adunk kifejezést, hogy tetszésüket bárha megnyerné ezen elhatározásunk és egyszersmind ígérjük, hogy egyleti életünkről ezen lap keretében mindig pontosan be fogunk számolni.

Kérve továbbra is szíves támogatásukat, a Kolozsvári Állatvédő Egyesületet és új organumját, a budapesti „Állatvédelmet“, a tisztelt tagjaink és eddigi olvasóink szíves jóindulatába ajánljuk.

Az elnökség.